

Інна Білюк, Олена Мельничук
(Житомирський державний університет
імені Івана Франка)

ГРАМАТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ БІОГРАФІЧНОЇ КНИГИ БОРИСА ДЖОНСОНА «ФАКТОР ЧЕРЧИЛЛЯ. ЯК ОДНА ЛЮДИНА ЗМІНИЛА ІСТОРІЮ»

Вивчення граматичного рівня в перекладознавчих дослідженнях є необхідною ланкою у розумінні мови та підвищенні культури перекладу. Порівняння двох мов багато в чому допомагає зрозуміти звичаї, традиції та побут народів. На прикладі розглянутих одиниць мови можна чітко уявити, наскільки різноманітні та виразні граматичні засоби сучасної англійської та української мов, наскільки вони схожі та різні між собою. Однакові граматичні структури при перекладі зазвичай передаються за допомогою еквівалентів. Передача ж інших граматичних структур часто відбувається за допомогою трансформацій. Серед них у книзі «Фактор Черчилля. Як одна людина змінила історію» виділяємо такі:

1. Граматична перестановка – це може бути як перестановка окремих слів, так і цілих речень, наприклад: *When I was growing up, there was no doubt about it. Churchill was quite the greatest statesman that Britain had ever produced* [2, с. 9] // *Ще зовсім малим я був абсолютно переконаний у тому, що Черчилля цілком можна вважати найвеличнішим діячем з усіх, кого породила Британія* [1, с. 10].

Такі перестановки спричинені тим, що в українській мові порядок слів є вільним, тому для кращого звучання перекладач зміщує деякі слова на початок чи кінець речення, щоб додати їм смислового навантаження і зробити мовлення гармонічним, художнім, а не механічно правильним, однак позбавленим художності.

2. Граматичні трансформації додавання – трансформації, що передбачають додавання слів, словосполучень, які відсутні у тексті оригіналу: *I really think I should come down and tell the Prime Minister in person* [2, с. 6] // *Думаю, мені варто поїхати й особисто розповісти про це прем'єр-міністрові* [1, с. 7].

Аналіз засвідчив, що такі трансформації найчастіше є формальними, тобто додані слова і словосполучення не несуть важливого смислового навантаження, а є засобами поєднання прямої мови з авторською, складних речень між собою тощо.

3. Граматичні трансформації вилучення – це переважно вилучення окремих слів, які не несуть важливого смислового навантаження і є просто засобами зв'язку у реченнях, наприклад: *I had a **pretty** clear idea...* [2, с. 3] // *Я мав чітке поняття...* [1, с. 4]. Тут *pretty* – це вставне слово, яке могло б перекластися «дуже», однак перекладач його опускає, щоб не перенавантажувати текст.

4. Граматичні трансформації заміни – заміна граматичних категорій вихідного слова – морфологічного вираження, форми, числа. Наприклад: *One of his Conservative ministers was a **bugger**, if you see what I mean...* [2, с. 13] *Один із його міністрів-консерваторів був із «цук», коли розуміє про що я...* [1, с. 15] (заміна іменника на займенник).

Можлива також заміна типу речення, наприклад: *Well, he is doing no worse than many kids today* [2, с. 9] // *Його здогад не набагато гірший, ніж той, який можна було б очікувати від більшості сучасних дітей* [1, с. 10] (просте речення замінюється на складне); *We are losing those who can remember the sound of his voice, and I worry that we are in danger – through sheer vagueness – of forgetting the scale of what he did.* [2, с. 10] // *Щодня ми губимо тих, хто ще пам'ятає його голос. Я боюся, що і пам'ять про масштаб його звершень перед обличчям невблаганного часу може бути просто втрачено* [1, с. 11] (складне речення з різними видами зв'язку замінюється на два окремих речення: просте і складне складнопідрядне).

Отож, аналіз особливостей відтворення граматичної специфіки досліджуваної книги дає підстави стверджувати, що в текстах перекладу найбільш часто зустрічаються: використання еквівалентної граматичної структури, граматичні трансформації заміни (заміна частин мови, заміна форми слова, заміна структурного типу зв'язку речення, заміна граматичної основи речення) та перестановки (перестановка слів або словосполучень у реченні).

Виконавши цю роботу, можемо сказати, що англійська та українська мови мають більше граматичних відмін-

ностей, ніж загальних рис. Тому граматичні трансформації зумовлені, насамперед, різницею у граматичних системах англійської й української мов – сталим та рухомих порядком слів у реченнях, відсутністю певних граматичних категорій в одній мові і наявністю в іншій.

Список використаних джерел:

1. Джонсон Б. Фактор Черчилля. Як одна людина змінила історію / пер. з англ. Ю. Гірича. Харків: Віват, 2022. 400 с.
2. Johnson B. The Churchill Factor: How One Man Made History. New York: Penguin Group US, 2014. 400 p.

Наталія Борисенко, Оксана Кодубовська
*(Житомирський державний університет
імені Івана Франка)*

СПОНУКАННЯ У ПЕРСОНАЖНОМУ МОВЛЕННІ СУЧАСНОЇ АМЕРИКАНСЬКОЇ ПРОЗИ: ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ

Як реальне, так і модельоване автором прозового твору мовлення персонажів, демонструє прагнення учасників взаємодії досягати своїх лінгвальних та позалінгвальних цілей, виконуючи певні дії. Як важлива складова комунікативної взаємодії спонукування дозволяє мовцю впливати на слухача прямо чи опосередковано, змушувати його до конкретних дій або, навпаки, утриматись від них, провокувати мовленнєві реакції, переоцінку власних цінностей та точок зору. При цьому дії та реакції адресата спонукування поділяємо на дві групи: до першої групи відносимо реакції, що є вигідними мовцю, до другої – ті, що, мовець вважає вигідними для слухача або третіх осіб. Якщо мовець має намір залишатись у зоні ввічливого спілкування, то спонукування реалізується у вигляді непрямих мовленнєвих актів [3, с. 84; 4, с. 189] та реквестивів. Коли мовець ігнорує постулати ввічливості [6], використовуються ін'юнктиви.

Наша розвідка має на меті класифікувати мовленнєві акти, які використовуються у персонажному мовленні жінок сучасної американської прози, та визначити вплив